

Sandra Stare

TRGOVANJE Z ŽENSKAMI ZA NAMENE PROSTITUCIJE

UVOD

V slovenskih medijih so v zadnjih nekaj letih pogosto objavljali prispevke o prostituciji in prostitutkah, poklicu, ki je v našem prostoru že priznan, a je vse do poletja leta 2003 veljal za kršitev zakona o javnem redu in miru, torej za prekršek. Prostitutke so bile kriminalizirane (predvidena je bila 60-dnevna zaporna kazen). Pisalo se je o visokih vsotah, ki se obračajo v prostituciji (a ne na strani prostitutk), v katerih so zamolčali, da je veliko prostitutk prisiljenih v ponujanje spolnih storitev, o »čednih dekletih z Vzhoda«. Odkar je evropsko sodišče odločilo, da je prostitucija pridobitna dejavnost (v kateri izvajalec ugotovi pridobitna dejavnost (v kateri izvajalec ugotovi pridobitna stranke v zameno za plačilo) kakor vsaka druga, so pričeli pisati o dekriminizaciji, o sindikatih ljubezni in o poslovnih zakonih rdečih četrti. Prispevkov o klientih oziroma uporabnikih spolnih storitev in trgovcih z belim blagom ni. Po vsej verjetnosti na tako prezentacijo v medijih vpliva tudi, kot meni Primorac (2002: 114), da je bilo obsojanje prostitucije povezano z dvojnimi merili: pozitivna morala obsoja prostitutko, ne pa klienta, čeprav sta oba enakovredno in nujno udeležena v obsojani praksi.

Večina prispevkov marginalizira prostitutke, jih izkorišča kot mašilo na straneh črne kronike znotraj kriminalnih rubrik v dnevnem časopisju, katerih naslovi bijejo v oči. Tako so v javnosti stigmatizirane, negativno označene, enači se jih s kriminalom. Bralcem prikrito bistvo prostitucije pa je trgovanje z ženskami za namene prostitucije in z njimi povezana izguba široke palete temeljnih človekovih pravic.

NEENOTNOST DEFINIRANJA TRGOVANJA Z ŽENSKAMI

Trgovanje z belim blagom, kot strokovnjaki imenujejo trgovanje z ljudmi, ima zgodovinske, sociološke, pravne, kriminološke, politične in druge korenine in posledice. Vendar kljub številnim razpravam v svetu do danes še ni enotne obravnave trgovanja in njegovih oblik. Klasično razumevanje trgovanja je osredotočeno na varovanje žensk pred prostitucijo, torej so potencialne žrtve, zanemarjeno pa je varovanje temeljnih človekovih pravic žrtev trgovanja, ki so že prisiljene v delo prostitucije. Zaradi tega nemalokrat pride do površnega in napačnega ocenjevanja »prostovoljne« odločitve za prostitucijo. Navajam eno izmed definicij trgovanja, ki se je oblikovala v slovenskem prostoru.

Trgovina z ljudmi je prevoz migrantk in/ali trgovanje z njimi iz ekonomskih ali drugih osebnih razlogov. Obsega lahko: pomoč pri nezakonitem prevažanju žensk v druge države z njihovim védenjem in njihovo privolitvijo ali brez njihovega védenja in njihove privolitve, zavajanje migrantk glede namena migracije, psihično in seksualno zlorabo žensk za namen trgovanja z njimi, prodajo žensk ali trgovanje z njimi z namenom zaposlovanja ter poročne prostitucije ali drugih oblik zlorabljanja za ustvarjanje dobička. (Popov 2001: 6.)

OSNOVNI ELEMENTI DELOVANJA, KI GA IMAMO ZA TRGOVANJE

Novačenje in prevoz oseb. Agencije objavljajo oglase za dobro plačana dela v tujini. Ko zberejo ženske, jih trgovec pripelje na dogovorjene lokacije (znotraj ali zunaj države izvora), pri čemer

pogosto uporabi silo in prisilo. Proda jih naslednjemu členu v verigi ali pa obdrži posameznice in zanj pridobivajo zaslužek s prostitucijo. Do trgovca imajo dolžniško odvisnost, saj morajo z zaslužkom odkupiti samo sebe.

Uporaba sile in prisile. Trgovci so dobro poučeni in pripravljeni za svoje nečedne posle izrabiti pomanjkljivosti zakonov. Zavedajo se, da so »njihove« prostitutke brez pravic v tuji državi, zato jih brez težav ustrahujejo, nadzirajo in zapirajo. Grožnje in nasilje uporabljajo, da onemogočijo odhod žensk domov in da se ne bi obrnile po pomoč na ustrezne službe (policijo, socialne delavce, nevladne organizacije). Grozijo jim, da se bodo doma soočile z resno nevarnostjo kriminalnih združb. Ženske se znajdejo v začaranem krogu strahu, nasilja, groženj, stigme in občutka, da sodelujejo pri kriminalu. Izhodi iz teh krogov so prej izjema kot pravilo. Razlog, da ne poiščejo pomoči, je tudi v strategiji preživetja, ki jo strokovnjaki poznajo kot identifikacijo z agresorjem oziroma stockholmski sindrom, ko v neobičajnih, stresnih življenjskih razmerah žrtev poskuša ohraniti logično mišljenje tako, da opusti identiteto nemočne žrtve in ponotranji lastnosti storilca. Na ta način navidezno ustvari občutek varnosti in moči ter tako premaguje strah in tesnobo.

Izkoriščanje in zloraba. Primarna privolitev žrtve trgovanja v prostitucijo nima nobene teže in je nepomembna. To, ali se je ženska strinjala, da začne ilegalno delo v tuji državi, je ne naredi ne bolj ne manj žrtev kriminala. Večina ne pozna tuje države, zakonodaje o delovnih razmerjih in pogosto sploh ne vidi, da so vpletene v kriminal, katerega žrtve so. Posameznice, ki vedo, da bodo delale v prostituciji, in privolijo v tovrstno delo, pa ne vedo, da bodo dobile manj kot četrtno svojega zaslužka, če sploh toliko, in da se bodo znašle v dolžniški odvisnosti do trgovca. To je prav tako trgovanje! Pogosto morajo s trgovcem (pod prisilo) podpisati pisno pogodbo, s katero se zavežejo, da bodo zabavale moške, imele spolne odnose z njimi, delale najmanj osem ur dnevno, šest dni v tednu, da bodo spale z najmanj štirimi klienti, da bo zaslužen denar zadržal trgovec (do izteka veljavnosti pogodbe), da bodo na dan prejele dnevnicu, ki se odšteje od vsote, ki jo varuje lastnik kluba.

Vsekakor ne želim posploševati podatkov in bilo bi krivično vse ženske, ki pridejo k nam z Vzhoda, označiti za prostitutko. Vse ne končajo v prostituciji. Lahko so prodane za opravljanje

del služkinje, gospodinjske pomočnice ali za nevesto (poročne pogodbe). Tu gre prav tako za kršenje temeljnih človekovih pravic (spravljanje v suženjsko in suženjstvu podobno razmerje, odvzeta jim je osebna varnost, odvzeta jim je premoženje, odvzeta jim je svoboda gibanja (zaradi odvzema osebnih dokumentov), odvzeta jim je pravica do varstva pred nezaposlenostjo, nasilno jih spravlja čez državno mejo).

Neenakost definicij trgovanja z ženskami onemogočajo učinkovito mednarodno sodelovanje in enotno zakonsko ureditev pojava, načrtovanje enotne in usklajene politike pregona trgovcev na globalni ravni. Enotna opredelitev bi morala upoštevati vse razsežnosti kršenja temeljnih človekovih pravic.

ZNAČILNOSTI POJAVA

Globalni pojav, ki ima vse večje razsežnosti tudi v Sloveniji, zajema vrsto značilnosti, ki omogočajo njegovo širjenje. Padec Sovjetske zveze je povzročil zaostrene socialnoekonomske razmere v državah naslednicah (razpad gospodarstva, razpad sistemov socialnega in zdravstvenega varstva, naraščajoča brezposelnost, zlasti žensk), kar se močno odraža v feminizaciji revščine. Samo dejstvo, da največ neregularnih migracij poteka iz držav Vzhodne in Srednje Evrope v države Evropske skupnosti, potrjuje trditev, da so ženske v prvih (patriarhalnih) državah tradicionalno v podrejenem položaju, njihovo delo je nižje vrednoteno, pogosto so žrtve verbalnega, fizičnega in spolnega nasilja.

Poleg padca Sovjetske zveze na širjenje pojava močno vplivajo procesi globalizacije, ki omogočajo gibanje ljudi (le nekaterim, drugim so zaprta vrata), kapitala in poslov prek državnih meja. Najbolj prizadete so ženske (visoka stopnja brezposelnosti v državah vzhodne in srednje Evrope), zato jih je razmeroma lahko spremeniti v blago. Razsežnost pojava nam veliko pove o družbenem položaju žensk v državah izvora.

Glavni razlog za hiter razvoj seksualne industrije je poleg gospodarskih razmer tudi razpadanje moralnih vrednostnih sistemov in razmah potreb po spolnih storitvah. Prostitucija prinaša ob neznatno nizkem tveganju zelo izjemen dobiček, vlaganje je zelo nizko, povezanost kriminala in politike pa je zelo pogost pojav, zlasti v državah izvora. Eden glavnih vzrokov za

razširjenost pojava je tabuiziranje teme, ignoriranje pojava v družbi in popolna brezbriznost sodobnih družb zanj.

V Sloveniji kljub visokemu številu nevladnih organizacij (okrog sto) nimamo ustreznih služb za pomoč žrtvam. Obstaja društvo Ključ – Center za boj proti trgovanju z belim blagom, ustanovljeno leta 2001 (kar je razmeroma pozno glede na porast pojava trgovanja po letu 1991), ki je leta 2003 odprlo varno hišo za žrtve trgovine.

VPLETENE DRŽAVE

Pri trgovanju sodelujejo tri vrste držav:

Države izvora (države, iz katerih prihajajo žrtve trgovanja z ljudmi): največ iz jugovzhodne in srednje Evrope (Ukrajine, Rusije, Belorusije, Moldavije, Albanije, Češke, Slovaške, Bolgarije, Romunije, balkanskih držav), Južne Azije, Latinske Amerike, južne in subsaharske Afrike).

Države tranzita (države, prek katerih poteka trgovina z ljudmi): glavne poti vodijo iz Moskve in Kijeva prek držav srednje in vzhodne Evrope na Vzhod do Japonske in Tajske ter na Zahod v države zahodne Evrope.

Države končne destinacije so države, v katerih žrtve trgovine z ljudmi delajo kot prostitutke ali opravljajo druga dela v suženjskih ali suženjstvu podobnih razmerah. (Popov 2001: 9.)

Evropsko središče za trgovanje z ženskami je Nemčija. Posel najbolj obvladajo moskovske in kijevske kriminalne združbe, poleg albanskih in bolgarskih, ki so mednarodno povezane. Trditev o združenem evropskem trgu z belim blagom potrjujejo podatki o območjih delovanja prisilnih prostitutk v evropski seksualni industriji.

V Avstriji je leta 1997 delalo 70 % migrantskih prostitutk, dve leti pozneje pa že 85 %, odstotek pa se nenehno povečuje. V Belgiji je leta 1997 39 % migrantskih prostitutk, leta 1999 pa 45 %. V Nemčiji je bilo leta 1997 do 60 % migrantskih prostitutk, leta 1999 pa v povprečju 53 % (na severu 62 %, v osrednjem delu države 52 %, na jugu 32 %). V Grčiji jih je bilo leta 1997 60 %, dve leti pozneje pa do 70 %. V Italiji jih je leta 1997 80 %, leta 1999 pa do 90 %. Na Nizozemskem jih je leta 1997 60 %, leta 1999 pa 68 %. V Španiji jih je leta 1997 40 %, leta 1999 pa do 50 %. In tako

naprej. V vseh teh državah se odstotek migrantskih prostitutk nenehno povečuje. (*Op. cit.*: 19.)

RAZŠIRJENOST POJAVA V SLOVENIJI

Slovenija se v mednarodni trgovini z ljudmi pojavlja v vseh treh oblikah: kot država izvora, država tranzita in država končne destinacije.

Popov (*op. cit.*: 20) navaja, da je Slovenija država izvora za približno sto mladih Slovenk, ki služijo za namene prostitucije zlasti na trgih nekaterih zahodnoevropskih držav (Nemčija, Belgija, Španija, Italija, Nizozemska ...). Večina deklet je bila spravljena v suženjsko razmerje v času, ko so bile še mladoletne.

Država tranzita je Slovenija za približno 1.500 do 2.500 žensk in deklet, ki prihajajo zlasti iz jugovzhodne Evrope in balkanskih držav in prek naše države potujejo na zahodni evropski trg. Ženske so spravljene v suženjsko razmerje že pred prestopom naše meje (dolžniška odvisnost).

Kot država končne destinacije v več kot sedemdeset slovenskih nočnih lokalih dela približno 1.500 deklet iz Ukrajine, Moldavije, Romunije, Bolgarije, Rusije, Češke Republike, Madžarske in Tajske. V večini lokalov ženske poleg striptiza ponujajo tudi spolne storitve, o čemer pričajo številne racije policije v lokalih z barskimi plesalkami.

Hočevar (2003: 4) piše, da so pri ocenjevanju, koliko žrtev te trgovine potuje prek Slovenije, pri policiji lani odkrili 50 žrtev, pri društvu Ključ pa menijo, da jih je na leto celo od 1.500 do 2.500. Nevladna organizacija iz Ukrajine je poročala, da je v zadnjih štirih letih prek Slovenije potovalo na zahod 110 žrtev iz Ukrajine. Da je Slovenija ciljna država trgovine z ljudmi, potrjuje 55 žrtev, ki so jih v zadnjih dveh letih odkrili policisti. Pri društvu Ključ ocenjujejo, da je žrtev, ki so pristale v Sloveniji, na leto od 1.500 do 2.000, pretežno pa so ženske iz Ukrajine in Moldavije. Doslej so sicer pri Ključu pomagali petim tujkam, ki so bile prodane v Slovenijo, pri IOM pa šestim. Vse bolj je jasno, da je Slovenija tudi država izvora, da torej tudi pri nas novačijo žrtve trgovine z ljudmi. Lani so policisti odkrili pet v tujino prodanih slovenskih deklet, pri društvu Ključ pa ocenjujejo, da jih je bilo doslej prodanih okoli sto. Sami so lani pomagali petim dekletom. Od teh so bile tri potencialne žrtve – to pomeni, da bi lahko bile žrtve, a tega ni bilo mogoče dokazati.

Tabela: Nekatera kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost in delež žensk, žrtev teh dejanj, v letih 1996 do 2000

Kaznivo dejanje	1996			1997			1998			1999			2000		
	vsa	št. ž.	% ž.	vsa	št. ž.	% ž.	vsa	št. ž.	% ž.	vsa	št. ž.	% ž.	vsa	št. ž.	% ž.
Posilstvo	67	67	100	70	68	97,1	88	86	97,7	65	63	96,9	82	82	100
Spolno nasilje	23	21	91,3	32	30	93,7	75	73	97,3	71	69	97,2	66	65	98,4
Kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja	10	8	80	15	12	80	21	21	100	14	11	78,5	20	20	100
Zvodništvo	10	-	-	4	-	-	3	-	-	2	-	-	1	-	-
Posredovanje pri prostituciji	29	-	-	22	-	-	22	-	-	20	-	-	10	-	-

Vir: Podatki MNZ - Policije (www.uem-rs.si/slo/statistika/nasilje.html, 13. 3. 2001).

Uradnih podatkov o številu seksualnih delavk, ki v Sloveniji tržijo svoje usluge, ni. Preostajajo zgolj ocene policije, društva Ključ, posamičnih raziskovalcev in poznavalcev področja. Po mnenju nekaterih poznavalcev naj bi spolne storitve v Sloveniji uporabljalo od 38.000 do 57.000 stalnih strank.

Policija zagovarja stališče, da večina žensk ve, da bodo delale v prostituciji, vendar pa večina ni seznanjena s pogoji dela in dolžniško odvisnostjo.

Prostitucija se je razmahnila po letu 1991. V tem letu je izrazito naraslo število masažnih salonov, nočnih lokalov, na zavodu za zaposlovanje pa se je povečalo povpraševanje po nekaterih poklicnih profilih (odrske plesalke, maserke, hostese, striptizete, plesalke v ansamblu ...). Poulične prostitucije v Sloveniji skorajda ni, najbolj razširjeni obliki prostitucije sta hotelska in barska, kjer delajo lasti tujke, medtem ko prostitutke iz Slovenije delujejo na zelo visoki ravni (prek oglasov in mobilnih telefonov), pri čemer so zelo samostojne. V slovenskem prostoru so jih poimenovali »mobilne prostitutke«. Ne smemo spregledati artistk, ki v Sloveniji nimajo urejenega statusa.

VPLETENI V TRGOVINO

Prostitucijo pogosto definirajo preprosto kot komercialni ali plačljivi seks, seks za denar. Vendar ta kratka definicija ni povsem natančna, kajti beseda »seks« ni zelo specifična.

Komercialni seks se lahko nanaša na spolni odnos, opravljen za denar, enako pa bi lahko menili, da velja za usluge, ki strežejo seksualnim potrebam drugih in se jih nudi za denar, kot so seks-showi, nastopanje v pornografskih filmih ali seksualni nadomestki. Prostitucija je gotovo najbolj razširjena

različica komercialnega seksa, vendar ni edina. (Primorac 2002: 113.)

Vsa področja prostitucije imajo notranjo hierarhijo. Na dnu je poulična prostitucija, ki je v Sloveniji skorajda ni, je pa najbolj izpostavljena zlorabam trgovcev in organov varnosti. Je tudi najbolj stigmatizirana. Stigma je odvisna od tega, kdo posel opravlja, na splošno pa velja: višja je cena, manjša je stigma.

Žrtve trgovine z belim blagom so dekleta in ženske, ki so prisiljene v ponujanje spolnih storitev. V državi izvora so se odzvale na oglase za bistveno drugačno delo (delo varuške, gospodinje, fotomodela, natararice). Glede zaposlitve so jim bile podane lažne informacije. Če so jim ponujali delo v nočnih lokalih kot striptizete, niso povedali, da bodo morale tudi spolno zadovoljevati obiskovalce.

Med žrtvami je nekaj žensk, ki so bile natančno obveščene o delu, ki ga bodo opravljale, niso pa bile seznanjene s pogoji dela in problemi, ki sovpadajo. Trgovci so jih spravili v dolžniško odvisnost takoj po prestopu države izvora. Ženske dobijo četrtno zaslužka, kar je zelo malo. Večino zaslužka (tri četrtine) trgovci odbijejo zase, ker so jih kupili in so jim od nakupa dalje dolžne. Ogoľjufane so glede plačila, delovnih in bivalnih razmer (ponavadi živijo v stanovanjih, ki jih najame trgovec in jim od zaslužka trga za najem stanovanja).

Razlika med prostovoljno in prisilno prostitucijo je največkrat zabrisana. Obstajajo namreč zagovorniki ene in druge strani. Žal jih je razmerna več na strani zagovornikov prostovoljne prostitucije. Pri prisilni prostituciji gre za žensko, ki je tako ali drugače (ne glede na sredstvo) prisiljena v ponujanje in opravljanje spolnih storitev, ne glede na to, ali se prostituira zase ali za koga drugega. Kršene so njene temeljne človekove pravice.

Mednarodne kriminalne združbe in razširjena korupcija znotraj policije in drugih državnih organov v državah izvora pomembno vpliva k širjenju trgovanja z ljudmi. Znotraj verige delujejo osebe z različnimi vlogami, ki omogočajo uspešno trgovanje. Trgovci navezujejo stike z različnimi agencijami (za manekenke, poročne, plesne, agencije za fotomodele ...), najamejo zapeljivalca (»loverboy«), prevoznike, ki ženske prevažajo čez meje, in ponudnike začasnih bivališč.

Obstajajo tri ravni mreže trgovanja. Najobsežnejša mreža ima mednarodne politične in ekonomske stike v državah izvora in državah končne destinacije. Ženske novačijo po legalni poti, na legalen način, kot varuške ali študentke tujih jezikov. Pogosto poleg trgovanja z ženskami opravljajo tudi druge posle, kot so trgovanje z otroki, trgovanje s človeškimi organi in krvjo, trgovanje z orožjem, razpečevanje in ponarejanje denarja, pranje denarja, trgovanje z žlahtnimi kovinami in ukradenimi predmeti. Kontrolirajo vsa področja trgovanja, od novačenja, transporta, namestitve v stanovanja, do vodenja javnih hiš, lokalov, klubov in nadziranja cestne prostitucije. Delo opravljajo zelo resno in profesionalno.

Srednja mreža trgovanja je specializirana za trgovanje z ženskami iz ene same države izvora. Združbe ponavadi vodijo bordele preko agentov v Zahodni Evropi, člani združb v državah izvora pa skrbijo za ponarejanje dokumentov in novačenje. Nekateri strokovnjaki so ta pojav poimenovali »trgovanje na debelo«.

Manjša mreža trgovanja trguje z žensko ali dvema. Neformalne mreže delujejo kot manjša skupina, pogosto kot družinske in etnične mreže, ki se raztezajo čez mejo v tujino. Pogosto čez mejo prepeljejo in prodajo žensko ali dve za potrebe njihove združbe v tujini.

Vsi trije nivoji trgovanja se med seboj podpirajo in sodelujejo.

NOVAČENJE, ZASUŽNJEVANJE, PRISILA IN SPRAVLJANJE V DOLŽNIŠKO ODVISNOST

Sodobno razpravljanje o prostituciji je v največji meri dialog med zagovorniki, ki imajo prostitucijo za storitev, v katero naj se ne bi vmešavali, dokler seveda ne gre za prisilo, izkoriščanje in prevaro, in onimi, ki trdijo, da je prostitucija povezana s poniževanjem, odvzemanjem moči ženskam in zatiranjem žensk.

Sodobna seksualna industrija služi zlasti moškimi strankam in tudi zelo nizek delež moških prostitutov služi zlasti moškimi strankam.

Če je bila nekoč kupljiva ljubezen dostopna le privilegiranim, je danes tako v razvitem kot nerazvitem svetu dostopna vsakomur, za vsako ceno. O tem priča podatek, da je v Sloveniji preko sedemdeset nočnih lokalov. Eden najbolj vulgarnih dokazov za trditve o dostopnosti je tako imenovana »ruska cesta«, petintrideset kilometrov dolg odsek avtoceste številka 55 med Teplicami in nemško-češkimi prehodom Zinnwald, ki je poleti najdaljša poulična promenada v Evropi. Ob prometnih konicah tam deluje prek petsto prostitutk (večina med njimi so žrtve trgovine), ki odjemalcem ponujajo spolne storitve.

NOVAČENJE

Prek časopisnih oglasov. Oglasaevalci ponujajo dobro plačano delo v tujini, zlasti v zahodnoevropskih državah. Iščejo dekleta prijetnega videza z znanjem tujega jezika. Strokovna izobrazba ni pomembna. Oglasi ponujajo delo varuške otrok, pomočnice v gospodinjstvu, natararice, spremljevalke, kozmetičarke, umetnice (plesalke), manekenke in fotomodela. Veliko je ženitnih oglasov, ki dekletom ponujajo bogate in osamljene moške. Najbolj odkrite ponudbe so za delo v nočnih klubih, a ne omenjajo prostitucije.

Prek agencij. Dekletom in v manjši meri tudi moškimi ponujajo delo v tujini. Obljubljajo jim dobre plače, izjemne delovne pogoje, odlične sodelavce in možnosti napredovanja. Ko dekleta izberejo, jih prek kriminalnih mrež spravljajo iz države in izročajo kupcem. Dekleta navadno šele v tranzitni državi ali državi končne destinacije zvedo, da se bodo ukvarjale s prostitucijo. Če se temu upirajo, uporabijo metode prisile.

Agencije so, tako kot leta 1991 in pozneje masažni saloni, rasle kot gobe po dežju. V Salomonovem oglasniku jih je bilo iz tedna v teden vse več. Tako kot masažni saloni so imele precej uniformirano podobo. Vsaka izmed njih je ponujala najboljše, najlepše, najbolj voljne in pripravljene deklice, ki so sposobne klinčka in njegovega lastnika »pocukati do nebes«. Tudi cena je bila pri vseh enaka. Agencij je bilo največ leta 1995 in 1996. Na trgu jih je bilo najmanj dvajset. (Popov 1999: 101.)

Po Popovu (*op. cit.*: 35) so vse te agencije v Sloveniji ponujale popolne storitve. Ena prvih v Sloveniji, če ne sploh prva, je bila neka mariborska agencija. Na trgu se je obdržala kar nekaj let. Znana je bila po kategorizirani ponudbi. Kategorizacija je seveda zadevala dekleta. V prvi kategoriji so dekleta, stara od osemnajst do petindvajset let. Ura druženja z njimi je stala leta 1999 15.000 SIT. To so študentke, ki so simpatične in kulturne. V drugi kategoriji so ženske od petindvajset do štirideset let. Ura z njimi je stala 10.000 SIT. V tretji kategoriji so manekenke, ki so seveda najlepše. Ura z njimi stane 20.000 do 30.000 SIT. Cena je odvisna od tega, ali so »top modeli« ali ne. Delujejo v Ljubljani, Mariboru in Celju.

Prek masažnih salonov. V Sloveniji so po osamosvojitvi masažni saloni s čutno tajsko masažo rasli kot gobe po dežju. Oglasi za masažo so bili objavljeni v Salomonovem oglasniku. Vsi saloni so ponujali enake storitve in cene. Maserke, ki so bile priučene, niso imele pojma o klasični masaži. Obležene so bile v erotično spodnje perilo. Vse storitve so se zaračunavale v nemških markah.

Prek plesnih agencij. V državah izvora so agencije iskale mlada dekleta prijetnega videza, ki so jim po šolanju doma obljubljali zanimivo delo plesalk v zahodni Evropi in seveda primerno atraktiven zaslužek. Te agencije so bile majhne in za tovrstno posredovanje sploh niso bile registrirane. So del verige trgovcev z ženskami.

Prek žrtev trgovine. Ženske, ki so že bile žrtve trgovine in so opravljale delo prostitutk, so trgovci prisilili, da so v posel zvabile prijateljice, sorodnice in znanke. To so zlasti nekdanje prostitutke, ki so se poročile s svojim lastnikom in tako postale njihove sodelavke. Gre za poroko iz koristi (lastnika kluba).

Prek zapeljivca (loverboy). zapeljivi moški, polni denarja, dobro oblečeni in z dragimi avtomobili po raznih zbirališčih mladih (pubi, diskoteke, klubi, bari) zapeljujejo mlada dekleta. Ko jih navežejo nase, jih začnejo voditi v tujino po nakupih in potovanjih. Pri tretjem ali četrtem izletu na tuje dekletke preprosto prodajo naslednjemu v verigi. Zanj ne dobijo celotne kupnine, temveč dogovorjen delež. Po podatkih društva Ključ tudi v Sloveniji deluje še neodkrit zapeljivalec, ki je v treh letih oskrbel seksualno industrijo na Zahodu (zlasti Italijo) z več desetimi mladimi Slovenkami.

ZASUŽNJEVANJE:

Po kazenskem zakoniku republike Slovenije (387. člen) je spravljanje v suženjsko razmerje definirano takole:

Kdor s kršitvijo pravil mednarodnega prava spravi drugega v suženjsko ali podobno razmerje ali ga ima v takem razmerju, kupi, proda, izroči drugi osebi ali posreduje pri nakupu, prodaji ali izročitvi take osebe, in/ali ščuva drugega, naj proda svojo svobodo ali svobodo osebe, ki jo preživlja ali zanjo skrbi, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

Kdor prevaža osebe v suženjskem ali njemu podobnem razmerju iz ene države v drugo, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

Kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena prosti mladoletniku, se kaznuje z zaporom najmanj treh let. (http://www2.gov.si/zak/Zak_vel.nsf)

Ko so ženske na legalen ali ilegalen način pripeljane v državo tranzita ali končne destinacije, jim odvzamejo potne liste, ki je njihov edini veljavni osebni dokument v tujini. Če se upirajo opravljati spolne storitve, jih pretepaajo, zapirajo v temne prostore brez vode in hrane, dokler ne popustijo. Nekateri zlomijo z grožnjami, da bodo njihovim svojcem povedali, s čim se ukvarjajo, ali celo grozijo z nasiljem nad njihovimi družinskimi člani. Sram je močan mehanizem kontrole trgovcev nad ženskami. Ko ženska prične delo prostitucije, verjame, da je prej storilka kaznivega dejanja kot žrtev kriminala. Prihajajo iz družin, kjer vladajo nasilje in strogi patriarhalni odnosi, zato imajo slabo samopodobo. Ustrahujejo jih tudi z grožnjami, da jih bodo prodali naprej, v druge, bolj neprijazne države, za kakršno velja Italija. Trgovci jih stalno nadzirajo v stanovanjih, ki jih najame trgovec, med delom in pri redkih izhodih. Redkeje uporabljajo druge oblike nasilja, na primer prepovedane droge, čeprav tovrstno nasilje ni odsotno. Z vsemi metodami prisile in nadziranja vzdržujejo psihično in finančno odvisnost žensk. Zadržujejo njihov zaslužek, od katerega odštejejo stroške bivanja, hrane, pripomočkov za osebno higieno in kupnino. Ženske nimajo geografske in kulturne orientacije in zelo redko govorijo jezik države, kamor so pripeljane. Poleg tega so zelo nezaupljive do policije in socialnih delavcev. Informacij o svojih pravicah nimajo oziroma zanje sploh ne vedo.

SPRAVLJANJE V ODVISNOST

Najpogostejša oblika prisile je dolžniška odvisnost (*debt bondage*) za kupnino, stroške prevoza, vse nastanitvene stroške med prevozom iz države izvora, plačilo dokumentov, ki jih zanje urejajo ali ponarejajo, obleko, stanovanje in hrano. Dejanski kupnini trgovci dodajo 50 do 100 %. Poleg naštetih in nenaštetih dolgov so podvržene strogi kaznovalni strategiji za vsak najmanjši prekršek, na primer, če niso prijazne do strank, če gredo prepozno k strankam, če se predolgo zadržujejo v stranišču in podobno. Takih situacij je več, kot so jih sposobne plačati, zato delajo praktično zastoj. Njihov dolg za odkup sebe je vedno višji.

ZAKONODAJA RS, VEZANA NA TRGOVANJE Z ŽENSKAMI ZA NAMENE PROSTITUCIJE

Zakonodajna ureditev s področja kazenskega prava v Republiki Sloveniji ne določa posebnega kaznivega dejanja trgovanja z ljudmi.

Delno so elementi trgovanja z ljudmi zajeti v teh členih kazenskega zakonika Republike Slovenije:

- 185. člen (zvodništvo): Kdor zводи mladoletno osebo, se kaznuje z zaporom od treh do petih let. Kdor za plačilo zводи ali omogoča spolno občevanje ali druga spolna dejanja, se kaznuje z zaporom do treh let.
- 186. člen (posredovanje pri prostituciji): (1) Kdor pridobiva, navaja, spodbuja ali mami druge k prostituciji ali kdor kakorkoli sodeluje pri njihovi izročitvi komu drugemu za prostitucijo, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let. (2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno proti mladoletni osebi ali pa s silo, grožnjo ali preslepitvijo, se storilec kaznuje z zaporom od enega do desetih let.
- 311. člen (prepovedan prehod/spravljanje čez državno mejo): (1) Kdor brez predpisanega dovoljenja prestopi ali poskusi prestopiti mejo Republike Slovenije oborožen ali nasilno, se kaznuje z zaporom do enega leta. (2) Kdor se ukvarja s prepovedanim spravljanjem drugih čez mejo Republike Slovenije ali kdor iz koristiljubnosti organizirani skupini spravi drugega čez mejo, se kaznuje z zaporom do treh let.
- 387. člen (spravljanje v suženjsko razmerje): (1) Kdor s kršitvijo pravil mednarodnega prava

spravi drugega v suženjsko ali njemu podobno razmerje ali ga ima v takem razmerju, kupi, proda, izroči drugi osebi ali posreduje pri nakupu, prodaji ali izročitvi take osebe, ali/in ščuva drugega, naj proda svojo svobodo ali svobodo osebe, ki jo preživlja ali zanjo skrbi, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let. (2) Kdor prevaža osebe v suženjskem ali njemu podobnem razmerju iz ene države v drugo, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let. (3) Kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena prosti mladoletniku, se kaznuje z zaporom najmanj treh let. (http://www2.gov.si/zak/Zak_vel.nsf)

Vsi štirje členi kaznivih dejanj se navezujejo na prostitucijo.

Do poletja leta 2003 je bilo po določilu pete in šeste točke 10. člena Zakona o prekrških zoper javni red in mir sankcionirano vedenje prostitucije in organiziranje dejanj spolne narave. Spremembo tega člena kot pobudo za dekriminizacijo vdajanja prostituciji si nekateri napačno razlagajo kot predlog za legalizacijo prostitucije.

Ministrstvo za pravosodje je zaradi neprimernosti poimenovanja in kvalifikacij posameznih dejanj v okviru priprave sprememb kazenskega zakonika predlagalo, naj se naslov 387. člena zakonika »Spravljanje v suženjsko razmerje« spremeni v »trgovanje z ljudmi«.

Vsebina preoblikovanega člena, ki še ni dokončna, naj bi se po novem glasila:

Kdor zaradi prostitucije ali drugih oblik spolnih zlorab prisilnega dela, suženjstva, služabništva ali trgovine z organi drugo osebo kupi, prevzame, nastani, prepelje, proda, izroči oziroma z njo kako drugače razpolaga ali pri teh ravnanjih posreduje, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno proti mladoletni osebi ali pa silo, grožnjo, preslepitvijo, ugrabitvijo ali zlorabo podrejenega ali odvisnega položaja, se storilec kaznuje z zaporom najmanj treh let.

S kaznijo iz prejšnjega odstavka tega člena se kaznuje, kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena kot član organizirane hudodelske združbe za izvrševanje takih dejanj ali če je bila s tem dejanjem pridobljena velika premoženjska korist. (Popov 2001: 45.)

SKLEPI

V zakonodajo je treba nujno vnesti pojem trgovanja z ljudmi in ga natančno opredeliti. Poudariti je treba kršenje temeljnih človekovih pravic, določenih v splošni deklaraciji. Sama deklaracija poziva k zavarovanju človeka z močjo prava. Navaja, da se vsi ljudje rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice, ne glede na raso, barvo, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno ali socialno pripadnost, premoženje, rojstvo ali kakršno koli drugo okoliščino.

O razsežnosti pojava trgovanja ni bila zunaj uradnih statistik narejena nobena raziskava, predvidevamo pa, da uradne številke v določeni meri odstopajo od dejanskega stanja, kar potrjujejo podatki društva Ključ in poročila IOM (mednarodna organizacija za migracije). Odsotnost raziskav v našem prostoru, neopredeljenost pojma in odsotnost pojava v zakonodaji samo potrjujejo, da je tema trgovanja v našem prostoru tabu. Naša družba pojav ignorira; zakaj bi potem sprejeli nacionalni program boja proti trgovini z ljudmi kot predlog za ustrežnejšo zakonodajo in programov pomoči žrtvam in njihove rehabilitacije.

Treba je razviti neposredno pomoč žrtvam trgovine, ki mora izhajati iz njihovih potreb. Pri tem moramo upoštevati, da gre za izjemno nedostopno in heterogeno družbeno skupino žensk, ki prihajajo iz različnih držav, kultur, družbenih slojev, kjer je jezik pregrada. Prostitutke so stigmatizirane, na kar vplivajo stereotipi o »normalni ženski seksualnosti«.

Socialno delo z njimi ne sme opredeljevati moralne norme. V trenutni situaciji v našem prostoru bi se moral usmeriti na tiste, ki pomoč potrebujejo, hkrati pa delati na preventivi. O pojavu in njegovih značilnostih je treba informirati in ozaveščati širšo javnost. Prezentacija v medijih mora odstirati pojav brez stigmatizacije. Dialog z javnostjo o stereotipih je nujen. Delo na terenu (*streetwork*) naj vključuje informiranje žrtev o njihovih temeljnih pravicah, svetovanje v zvezi z odvisnostmi (alkohol, tablete, prepovedane droge), informiranje o oblikah pomoči, pomoč pri urejanju dokumentov, finančno pomoč, zastopništvo na konzulatih in IOM in spremstvo.

VIRI

- Hočevar, B. (2003), Suženjstvo tudi v Sloveniji, iz nje in čez njo. *Delo*, 55, 235: 4.
- Popov, J. (1999), *Sence rdečih luči: Prostitucija na Slovenskem*. Ljubljana: Založba Magnolija.
- (2001), *Trgovina z ljudmi. Somrak civilizacije ali kaos globalizacije*. Ljubljana: Društvo Ključ - Center za boj proti trgovanju z belim blagom.

SPLETNE STRANI

- <http://www.uradni-list.si> (14. 1. 2005)
- <http://www2.gov.si/zak/Zak vel.nsf> (14. 1. 2005)
- <http://www.vem-rs.si/slo/statistika/nasilje.html> (28. 1. 2005)